

นิพนธ์ต้นฉบับ

อุบัติการณ์ของผู้ป่วยที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำ ในสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด แห่งชาติบรมราชชนนี (สбыช.)

ศุภฤกษ์ นาคติลล พ.บ.

สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี

Abstract The study of incident rate with relapse use of metamphetamaine at Princess Mother National Institute on Drug Abuse Treatment (PMNIDAT) Narkdilok S.

Princess Mother National Institute on Drug Abuse Treatment

Objective: 1. To study the incident rate with relapse use of metamphetamaine at Princess Mother National Institute on Drug Abuse Treatment (PMNIDAT) 2. To study influent factor relapse use of metamphetamaine at Princess Mother National Institute on Drug Abuse Treatment (PMNIDAT)

Methods: This is a cross sectional analytic study. Collect data from person who is using amphetamaine repeated and admitted in rehabilitation ward from November 2018 to January 2019. Descriptive analysis chi-square test were used. Statistic significant factors were analyzed by multiple logistic regressions

Result: There were 54 % of repeated use of methamphetamaine within 90 days. 63% of relapse uses of methamphetamaine within 90 days were male. The ages between 18-29 years in relapse use within 90 days ($p<0.001$). Using

amphetamines together with ice pills, 57.4% of relapse use within 90 days ($p=0.013$). Classification as addict was 88.9% ($p=0.005$). The mean of first use methamphetamine ages less than 18 years in relapse use within 90 days ($p=0.007$). The relationship in the community that help each other, 44.4% of relapse use group within 90 days ($p=0.022$). The feeling of community towards the patient is acceptable, understandable, 38.9% of relapse use group within 90 days ($p=0.017$). 79.6% of relapse use group within 90 days can buy drug in the community ($p=0.023$). When taking the statistically significant variable to analyze the multivariate, it is found that the most important factors are Patients aged 18-29 have 5.139 times more chance of relapse use (95% CI of OR = 2.079-12.701).

Keywords : Methamphetamine, Ice, Crystal meth, Relapse

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาอุบัติการณ์การใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำในผู้ป่วยที่เข้ารับการบำบัดรักษาในสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำในผู้ป่วยที่เข้ารับการบำบัดรักษาในสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี

วิธีการศึกษา : เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ที่เสพยาเมทแอมเฟตามีนซ้ำที่เข้ารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยในระยะฟื้นฟูสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2562 โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Chi square และตัวแปรใดที่มีนัยสำคัญทางสถิติจะนำมาวิเคราะห์พหุตัวแปรด้วย logistic regression

ผลการศึกษา : ผู้ป่วยที่ใช้เมทแอมเฟตามีนซ้ำภายใน 90 วัน คิดเป็นร้อยละ 54 โดยปัจจัยที่มีผลต่อการกลับไปเสพยาซ้ำได้แก่ เพศชาย ร้อยละ 63.0 ($p=0.017$) อายุอยู่ในช่วง 18-29 ปี ($p<0.001$) ใช้ยาบ้าร่วมกับยาไอซ์คิดเป็นร้อยละ 57.4 ($p=0.013$) เมื่อจำแนกระดับความรุนแรงเป็นผู้ติดยา คิดเป็นร้อยละ 88.9 ($p=0.005$) ใช้สารเมทแอมเฟตามีนครั้งแรกอายุน้อยกว่า 18 ปี ($p=0.007$) มีความสัมพันธ์ในชุมชนลักษณะต่างคนต่างอยู่คิดเป็นร้อยละ 50 ($p=0.022$) ความรู้สึกต่อชุมชนที่มีต่อผู้ป่วยเป็นลักษณะไม่สนใจ ไม่ใส่ใจ นินทาว่าร้าย ถูกเกลียดชังคิดเป็นร้อยละ 61.1 ($p=0.017$) หาซื้อสารเสพติดในชุมชนได้ ร้อยละ 79.6 ($p=0.023$) โดยพบว่าปัจจัยที่อิทธิพลมากที่สุดคือผู้ป่วยอยู่ในช่วงอายุ 18-29 ปี มีโอกาสใช้ซ้ำเพิ่มขึ้น 5.139 เท่า (95% CI ของ OR = 2.079-12.701)

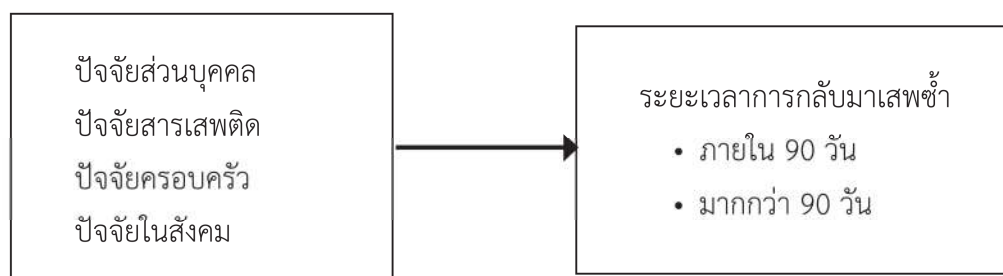
คำสำคัญ : เมทแอมเฟตามีน ยาบ้า ยาไอซ์ ยาเสพติด เสพยาซ้ำ

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหายาเสพติด โดยสถิติจากรายงานระบบติดตามและเฝ้าระวังปัญหาเสพติด พบว่าผู้ที่เริ่มเสพยาเสพติดครั้งแรกมีแนวโน้มอายุลดลง¹ และจากข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีรายงานคาดการณ์ผู้ใช้นิโคตินเสพติดทั่วประเทศประมาณ 1.5-2 ล้านคน จากสถิติผู้ป่วยสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาทั่วประเทศปีละประมาณ 2-3 แสนคน² โดย พ.ศ. 2555-2557 พบว่าผู้ป่วยที่ใช้ สารเสพติดกลุ่มเมทแอมเฟตามีน ได้แก่ ยาบ้าและไอซ์ มากที่สุด เป็นจำนวน 292,441 302,415 และ 224,035 คิดเป็นร้อยละ 82.19, 84.37 และ 84.33 ตามลำดับ³ โดยส่วนใหญ่ผู้ที่เข้ารับการรักษาส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่อายุอยู่ในช่วงระหว่าง 15-24 ปี คิดเป็นประมาณร้อยละ 50 ในแต่ละปี ผู้ป่วยยาเสพติดที่เข้ากระบวนการบำบัดรักษาแล้ว บางส่วนกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำและกลับเข้ามารับการบำบัดอีก จากสถิติพบว่าผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาบำบัดรักษาครั้งที่ 2 ขึ้นไปเป็นจำนวนมาก ประมาณร้อยละ 30

ในแต่ละปี โดยปี พ.ศ. 2555-2557 คิดเป็นร้อยละ 29.68, 28.70 และ 30.13 ตามลำดับ⁴ และจากยุทธศาสตร์ตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2559 กำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ด้านยาเสพติดด้วยร้อยละของผู้ป่วยยาเสพติดที่หยุดเสพต่อเนื่อง 3 เดือน หลังจำหน่ายจากการบำบัดรักษา ร้อยละ 92⁵ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการศึกษาพบว่า มีหลายปัจจัยที่สัมพันธ์กับการกลับมาเสพยาเสพติดซ้ำหรือไม่เสพยาเสพติดซ้ำ ได้แก่ อายุ อาชีพ สภาพการทำงาน รายได้ต่อเดือน อายุที่เริ่มเสพครั้งแรก ปริมาณยาที่ใช้ในแต่ละครั้ง ความถี่ที่ใช้ต่อสัปดาห์ จำนวนครั้งของการเข้ารับการรักษา สัมพันธภาพในครอบครัว การได้รับการสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิด สภาพจิตใจของผู้เข้ารับการรักษา การใช้ยาเสพติดของบุคคลใกล้ชิดและสภาพแวดล้อม สัมพันธภาพในชุมชนที่มีการยอมรับและช่วยเหลือกัน^{6,7,8,9} ผู้วิจัยจึงต้องสนใจศึกษาหาปัจจัยสาเหตุที่มีผลต่อการเสพยาเสพติดซ้ำ เพื่อที่จะนำไปปรับปรุงการเตรียมตัวผู้ป่วยก่อนจำหน่ายจากการบำบัดรักษาป้องกันการติดซ้ำ

กรอบแนวคิด

นิยามศัพท์

เมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) หมายถึงสารที่มีฤทธิ์กระตุ้นประสาทส่วนกลาง ทำให้ร่างกายรู้สึกกระตือรือร้น ลดอาการง่วงซึม มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ทำให้ครีครื้น รื่นเริง ไม่นื่อง่าย พบเป็นสารอนุพันธ์สำคัญในยาเสพติด ได้แก่ ยาบ้า ยาไอซ์ ยาอี

การเสพเมทแอมเฟตามีนซ้ำ หมายถึง การที่ผู้เสพเมทแอมเฟตามีนเคยผ่านการบำบัดรักษาผ่านเกณฑ์ แล้วหวนกลับมาเสพเมทแอมเฟตามีนอีก หลังจากวันจำหน่ายผู้ป่วยจากการรักษาครั้งที่แล้ว ภายในระยะเวลา 90 วัน

ผ่านการบำบัด หมายถึง ผู้เสพเมทแอมเฟตามีนที่ได้รับการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ได้แก่ สถานพยาบาล วัด ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ครอบตามหลักสูตร อย่างน้อย 2 สัปดาห์

วัตถุประสงค์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยเก็บข้อมูลผู้ป่วยที่ผ่านการบำบัด

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ป่วยที่เข้ารับการบำบัดรักษาระยะฟื้นฟูในสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนีในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2561 ถึง มกราคม 2562 และเคยผ่านการบำบัดรักษาในระยะฟื้นฟูจนครบกำหนด

เกณฑ์การคัดเลือก (inclusion criteria)

ได้แก่ 1) อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป 2) เป็นผู้ป่วยใช้สารกลุ่มเมทแอมเฟตามีน ได้แก่ ยาบ้า ยาไอซ์ ยาอี 3) มีประวัติเคยเข้ารับการบำบัดรักษาสารเสพติดกลุ่มเมทแอมเฟตามีน ตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป 4) มีสติสัมปชัญญะและความเข้าใจภาษาไทย 5) ไม่มีภาวะแทรกซ้อนจากการใช้สารเสพติด 6) ยินยอมเข้าร่วมงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 5 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ที่สูงสุด อาชีพ รายได้ ส่วนที่ 2 ข้อมูลการบำบัดรักษา เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ จำนวนครั้งที่เคยเข้ารับการบำบัดรักษา รูปแบบการบำบัด ระยะเวลาในการหยุดเสพหลังจากการบำบัดครั้งสุดท้าย ส่วนที่ 3 ประวัติการใช้สารเสพติด เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ สารเสพติดที่ใช้ ความรุนแรงที่ใช้ เสพครั้งแรก อายุ สถานที่เสพเมทแอมเฟตามีน วิธีการได้มาของเมทแอมเฟตามีน ส่วนที่ 4 ปัจจัยบุคคล เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ โรคประจำตัว ประวัติทางอาชญาวิทยา กิจกรรมเลวร้าย เวลานอน ส่วนที่ 5 ปัจจัยครอบครัว เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยความสัมพันธ์ในครอบครัว ระยะเวลาที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว บุคคลในครอบครัวที่ใช้สารเสพติด บุคคลในครอบครัวที่มีส่วนช่วยในการปรึกษาให้ความช่วยเหลือในการเลิกสารเสพติด

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ แนะนำตัวผู้ทำวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือในการทำแบบสอบถาม พิทักษ์สิทธิของผู้ป่วยตัวอย่างโดยชี้แจงให้ทราบว่าผู้ป่วยมีสิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธในการให้ข้อมูลในครั้งนี้ และสามารถยุติการทำแบบสอบถามได้ทุกเมื่อหากต้องการ และการทำแบบสอบถามนี้ไม่ส่งผลกระทบต่อการรักษา ข้อมูลที่ได้ในการตอบคำถามแบบสอบถาม จะทำการนำเสนอในภาพรวม ไม่มีการเปิดเผยประวัติ และรายละเอียดข้อมูลส่วนบุคคล มีการจัดเก็บข้อมูลที่ได้ในพื้นที่เก็บเอกสารเฉพาะมีกุญแจในการปิดล็อกเข้าถึงข้อมูลได้เฉพาะผู้วิจัยเท่านั้น การใช้ข้อมูลที่ได้เพื่อการศึกษาเพื่อการวิจัยทางการแพทย์เท่านั้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

สัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามโดยแพทย์ผู้ทำการวิจัย วิเคราะห์หาอุบัติการณ์ของการใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำในผู้ป่วยที่ได้เข้ารับการบำบัด

รักษาในสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เปรียบเทียบสองกลุ่มใช้ Chi square และ Multiple logistic regression

ผล

ในช่วงที่ทำการศึกษาคือเป็นเวลา 3 เดือน (พฤศจิกายน 2561 ถึงมกราคม 2562) เก็บข้อมูลผู้ป่วยทั้งหมด 100 คน เป็นผู้ที่เสพยาโดยมีระยะเวลาการกลับมาเสพยาภายใน 90 วันจำนวน 54 ราย เป็นผู้ที่เสพยาโดยมีระยะเวลากลับมาเสพยามากกว่า 90 วันจำนวน 46 ราย อุตุนิคมของผู้ป่วยที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนซ้ำในสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี ภายใน 90 วันเท่ากับร้อยละ 54

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร		ระยะเวลาการกลับมาเสพยา		p-value
		ภายใน 90 วัน (54ราย) จำนวน (ร้อยละ)	มากกว่า 90 วัน (46ราย) จำนวน (ร้อยละ)	
เพศ	ชาย	34 (63.0)	18 (39.1)	0.017*
	หญิง	20 (37.0)	28 (60.9)	
อายุ	18-24	13 (24.1)	8 (17.4)	<0.001*
	25-29	17 (31.5)	1 (2.2)	
	30-34	10 (18.5)	11 (23.9)	
	35-39	13 (24.1)	14 (30.4)	
	40 ขึ้นไป	1 (1.9)	12 (26.1)	
Range = 18-52, $\bar{X}$ = 31.72 SD.=7.520		$\bar{X}$ = 28.77 SD.=6.431	$\bar{X}$ = 34.83 SD.= 7.510	

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ตัวแปร	ระยะเวลาการกลับมาเสฟซ้ำ		p-value
	ภายใน 90 วัน (54ราย) จำนวน (ร้อยละ)	มากกว่า 90 วัน (46ราย) จำนวน (ร้อยละ)	
สถานภาพ			
โสด	40 (74.1)	28 (60.9)	0.267
สมรส	5 (9.3)	9 (19.6)	
หย่า/แยกกันอยู่	9 (16.7)	9 (19.6)	
การศึกษา			
ไม่ได้รับการศึกษา	2 (3.7)	1 (2.2)	0.749
ประถมศึกษา	17 (31.5)	15 (32.6)	
มัธยมศึกษาตอนต้น	19 (35.2)	19 (41.3)	
มัธยมศึกษาตอนปลาย	10 (18.5)	6 (13.0)	
ตั้งแต่ ปวช. ขึ้นไป	6 (11.2)	5 (10.8)	
อาชีพ			
นักเรียน นักศึกษา	4 (7.4)	0 (0.0)	0.106
พนักงานบริษัทลูกจ้างประจำ	13 (24.1)	16 (34.8)	
รับจ้างทั่วไป ลูกจ้างชั่วคราว	12 (22.2)	5 (10.9)	
ธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย	10 (18.5)	13 (28.2)	
เกษตรกร	1 (1.9)	3 (6.5)	
ว่างงาน	14 (25.9)	9 (19.6)	
รายได้ต่อเดือน (บาท)			
ไม่มีรายได้	16 (29.6)	8 (17.4)	0.546
น้อยกว่า 10,000	16 (29.6)	12 (26.1)	
10,001-15,000	17 (31.5)	19 (41.3)	
15,001-20,000	3 (5.6)	4 (8.7)	
มากกว่า 20,000	2 (3.7)	3 (6.5)	

* มีความแตกต่างทางสถิติ $p\text{-value} < 0.05$

จากตารางที่ 1 แสดงข้อมูลผู้เสฟเมทแอมเฟตามีนซ้ำเปรียบเทียบการใช้ซ้ำของเพศหญิงและเพศชายพบว่า ผู้ป่วยที่ใช้ซ้ำภายใน 90 วันเป็นเพศชายร้อยละ 63 ในขณะที่ผู้ป่วยที่ใช้ซ้ำหลัง 90 วันเป็นเพศชาย ร้อยละ 39.1 โดยพบว่าการศึกษาระหว่างสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัย

สำคัญทางสถิติ (ที่ระดับ 0.05) อายุเฉลี่ยของผู้ป่วยที่ใช้ซ้ำภายใน 90 วันเท่ากับ 28.77 ปี ในขณะที่อายุเฉลี่ยของผู้ป่วยที่ใช้ซ้ำหลัง 90 วันเท่ากับ 34.83 ปี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับ 0.05) ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในปัจจัยด้านอาชีพและรายได้

ตารางที่ 2 ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามชนิดของสารเสพติดที่ใช้

ตัวแปร	ระยะเวลาการกลับมาเสพติด		p-value
	ภายใน 90 วัน (54 ราย) จำนวน (ร้อยละ)	มากกว่า 90 วัน (46 ราย) จำนวน (ร้อยละ)	
ใช้ยาอย่างเดียว	20 (37.0)	26 (53.5)	0.044*
ใช้ยาไอซ์อย่างเดียว	3 (5.6)	5 (10.9)	
ใช้ร่วมกัน	31 (57.4)	15 (32.6)	

* มีความแตกต่างทางสถิติ $p\text{-value} < 0.05$

จากตารางที่ 2 แสดงข้อมูลเปรียบเทียบ มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 กลุ่มใช้ยาภายใน 90 วัน ชนิดของสารเสพติดในผู้เสพติดในผู้เสพติดในผู้เสพติด พบว่า ใช้ยาบ้าและยาไอซ์ร่วมกัน ในขณะที่ผู้ป่วยที่ใช้ยา ชนิดของสารเสพติดที่ใช้มีความแตกต่างกันอย่าง หลัง 90 วันใช้ยาอย่างเดียว

ตารางที่ 3 ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ตัวแปร	ระยะเวลาการกลับมาเสพซ้ำ		p-value
	ภายใน 90 วัน (54 ราย) จำนวน (ร้อยละ)	มากกว่า 90 วัน (46 ราย) จำนวน (ร้อยละ)	
ความรุนแรง: ผู้เสพ	6 (11.1)	16 (34.8)	0.005*
ผู้ติด	48 (88.9)	30 (65.2)	
ใช้ครั้งแรกอายุ (ปี): น้อยกว่า 14	8 (14.9)	8 (17.4)	0.007*
15 ถึง 17	23 (45.6)	7 (15.2)	
18 ถึง 20	17 (31.5)	12 (26.1)	
21 ถึง 23	2 (3.7)	5 (10.9)	
24 ถึง 26	3 (5.6)	6 (13.0)	
มากกว่า 26	1 (1.9)	8 (17.4)	
Range = 11-40, $\bar{X}$ = 18.84 SD.=5.550	$\bar{X}$ = 17.17 SD.=3.889	$\bar{X}$ = 20.80 SD.=6.531	
สถานที่เสพ: บ้านตนเอง	39 (72.2)	29 (63.0)	0.215
บ้านเพื่อน	6 (11.1)	12 (28.3)	
ในพื้นที่ชุมชน	7 (13.0)	3 (6.5)	
อื่น ๆ เช่น สถานบันเทิง	2 (3.7)	2 (4.4)	
ห้องเช่า หอพัก			
วิธีการได้สาร: ผู้ที่เสพร่วมกัน	27 (50.0)	28 (60.9)	0.454
ผู้ค้าในชุมชน	23 (42.6)	14 (30.4)	
ผู้ค้านอกชุมชน	4 (7.4)	4 (8.7)	

* มีความแตกต่างทางสถิติ $p\text{-value} < 0.05$

จากตารางที่ 3 แสดงพฤติกรรมการใช้สารเสฟตติ ที่ใช้ซ้ำภายใน 90 วันอายุที่เริ่มใช้สารเสฟตติ พบว่าผู้ป่วยที่ใช้ซ้ำภายใน 90 วันระดับความรุนแรง ครั้งแรกกลุ่มยาเมทแอมเฟตามีนที่อายุน้อยกว่า ในการเสฟตติเสฟตติจัดอยู่ในกลุ่มผู้ติดมากกว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้ป่วยที่ใช้ซ้ำหลัง 90 วัน มีความแตกต่างกัน ที่ระดับ 0.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้ป่วย

ตารางที่ 4 ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามปัจจัยชุมชน

ตัวแปร	ระยะเวลาการกลับมาเสพซ้ำ		p-value
	ภายใน 90 วัน (54 ราย) จำนวน (ร้อยละ)	มากกว่า 90 วัน (46 ราย) จำนวน (ร้อยละ)	
ความสัมพันธ์ในชุมชน			
พึ่งพาช่วยเหลือกันได้	24 (44.4)	33 (71.7)	0.022*
ต่างคนต่างอยู่	27 (50.0)	12 (26.1)	
ขัดแย้งกัน/มีปัญหา/ไม่เป็นที่ยอมรับ	3 (5.6)	1 (2.2)	
ความรู้สึกต่อชุมชนที่มีต่อผู้เสพ			
ยอมรับ เข้าใจ	21 (38.9)	31 (67.4)	0.017*
ไม่สนใจ ไม่ใส่ใจ	17 (31.5)	8 (17.4)	
นิินทราว่าร้าย ดูถูก เหยียดหยาม	16 (29.6)	7 (15.2)	
หาซื้อสารเสพติดภายในชุมชน			
ได้	43 (79.6)	27 (58.7)	0.023*
ไม่ได้	11 (20.4)	19 (41.3)	

* มีความแตกต่างทางสถิติ $p\text{-value} < 0.05$

จากตารางที่ 4 แสดงข้อมูลผู้เสฟแอมเฟตามีน ซ้ำพบว่ากลุ่มใช้ซ้ำภายใน 90 วัน ส่วนใหญ่อยู่ใน ชุมชนที่มีความสัมพันธ์ลักษณะต่างคนต่างอยู่ มากที่สุด ร้อยละ 50 ส่วนกลุ่มใช้ซ้ำหลัง 90 วัน ส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนที่มีความสัมพันธ์ลักษณะ พึ่งพาช่วยเหลือกันได้มีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความรู้สึก

ต่อชุมชนที่มีต่อผู้เสฟ เมื่อผู้ป่วยรู้สึกว่าชุมชน นิินทราว่าร้าย ดูถูก เหยียดหยาม ส่งผลทำให้ กลับมาใช้สารเสฟตติซ้ำภายใน 90 วันทีระดับ 0.05 การที่สามารถหาซื้อสารเสฟตติภายในชุมชนของ ตนเองได้ ส่งผลทำให้กลับมาใช้สารเสฟตติซ้ำ ภายใน 90 วันทีระดับ 0.05

ตารางที่ 5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสพติดซ้ำกับระยะเวลาในการเสพติดซ้ำ

ตัวแปร	Odds Ratio 95% CI	p-value	Adjusted Odds Ratio 95% CI*	p-value
เพศชาย	2.644 (1.177-5.943)	0.017	1.831 (0.702-4.775)	0.216
ผู้ป่วยอยู่ในช่วงอายุ 18-29 ปี	5.139 (2.079-12.701)	<0.001	3.743 (1.296-10.813)	0.015*
ใช้ยาบ้าร่วมกับยาไอซ์	2.786 (1.228-6.319)	0.013	1.925 (0.693-5.348)	0.209
จำแนกความรุนแรงเป็นผู้ติด	4.267 (1.503-12.111)	0.004	2.183 (0.588-8.104)	0.243
ใช้สารเสพติดครั้งแรกอายุ น้อยกว่า 18 ปี	2.786 (1.228-6.319)	0.013	1.791 (0.644-4.986)	0.264
ความสัมพันธ์ในชุมชนที่ไม่พึ่งพาช่วยเหลือกัน	3.173 (1.374-7.326)	0.006	2.720 (0.760-9.738)	0.124
ความรู้สึกต่อชุมชนที่มีต่อผู้ป่วยไม่สนใจ ไม่ใส่ใจ และนิทราว่าร้าย ถูกเหยียดหยาม	3.248 (1.424-7.405)	0.004	1.221 (0.340-4.383)	0.759
หาซื้อสารเสพติดภายในชุมชนได้	2.751 (1.135-6.664)	0.023	2.153 (0.737-6.291)	0.161

* มีความแตกต่างทางสถิติ $p\text{-value} < 0.05$

จากตารางที่ 5 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสพติดซ้ำคือผู้ป่วยที่อยู่ในช่วงอายุ 18-29 ปี (OR 3.743, 95% CI 1.296-10.813)

วิจารณ์

การศึกษาครั้งนี้พบอุบัติการณ์ผู้ป่วยที่ใช้เมทแอมเฟตามีนซ้ำภายใน 90 วันหลังจากการบำบัดครั้งล่าสุด ร้อยละ 54 โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ป่วยที่เข้ามาบำบัดเป็นผู้ป่วยในระยะฟื้นฟู และอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งอายุเฉลี่ยของผู้กลับมาเสพติดเมทแอมเฟตามีนซ้ำในการศึกษานี้เท่ากับ 32 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีสถานภาพ โสด จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมต้น ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัท ลูกจ้างประจำ รายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001 ถึง 15,000 บาท เข้ารับการบำบัดเป็นครั้งที่ 2 ระดับความรุนแรงเป็นผู้ติดใช้สารเมทแอมเฟตามีนครั้งแรกอายุเฉลี่ย 19 ปี เสพยาที่บ้านของตนเอง ได้ยามาจากเพื่อนที่เสพ

ร่วมกัน ความสัมพันธ์ในครอบครัวรักใคร่กลมเกลียวกันดี ความสัมพันธ์ในชุมชนพึ่งพาอาศัยกันได้ ความรู้สึกต่อชุมชน เป็นที่ยอมรับเข้าใจ สามารถหาซื้อสารเสพติดได้ภายในชุมชน

ด้านปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า เป็นเพศชาย เป็นปัจจัยส่งเสริมการเสพติดเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายใน 90 วัน มากกว่าเพศหญิง 2.644 เท่า (95% CI 1.177-5.943) และอายุผู้ป่วยที่อยู่ในช่วงอายุ 18-29 ปี เป็นปัจจัยส่งเสริมการเสพติดเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายใน 90 วัน (OR 5.139, 95% CI 2.079-12.701) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำเนา นิลบรรพ์⁶ และธชกานต์ ปัทมะศิริ⁷ ผู้ป่วยชายในช่วงอายุ 18-29 ปี นี่เป็นช่วงที่มีความคิดคณอง ควบคุมตนเองได้ไม่ดี ทำให้เป็นอิทธิพลในการกลับมาเสพติดซ้ำภายใน 90 วัน ส่วนสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือน โรคประจำตัว งานอดิเรก เวลานอนไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสัมพันธ์สถิติต่อการกลับมาเสพติดเมทแอมเฟตามีนซ้ำ

ภายใน 90 วันเมื่อเทียบกับกลุ่มกลับมาเสฟเมทแอมเฟตามีนซ้ำหลังจาก 90 วัน

ด้านปัจจัยสารเสฟติดด้านการใช้สารเสฟติดพบว่าในผู้ป่วยที่ใช้ทั้งยาบ้าร่วมกับยาไอซ์เป็นปัจจัยส่งเสริมการเสฟเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายใน 90 วันมากกว่าการใช้ยาบ้าหรือยาไอซ์อย่างเดียว 2.786 เท่า (95% CI 1.228-6.319) พบว่าหากผู้ป่วยใช้สารหลายชนิดทำให้ง่ายต่อการเข้าถึงเพราะใช้สารเสฟติดใดก็ได้ที่สามารถหาได้ในระแวกแถวบ้านจึงมีโอกาการใช้สารเสฟติดได้ง่าย เมื่อจำแนกผู้ป่วยตามความรุนแรงในการใช้ สารเมทแอมเฟตามีนพบว่า ผู้ป่วยที่เป็นผู้ติดเป็นปัจจัยส่งเสริมการเสฟเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายใน 90 วัน (OR 4.267, 95% CI 1.503-12.111) ด้านอายุของการใช้สารเมทแอมเฟตามีนครั้งแรกพบว่าผู้ป่วยที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนครั้งแรกอายุน้อยกว่า 18 ปีเป็นปัจจัยส่งเสริมการเสฟเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายใน 90 วัน (OR 2.786, 95% CI 1.228-6.319) จะสอดคล้องกับภาวะสมองติดยาผู้ที่เสฟสารเสฟติดปริมาณมาก มีความถี่มากและเริ่มใช้ตั้งแต่อายุน้อยส่งผลให้ผู้ป่วยไม่สามารถควบคุมตัวเองได้และกลับไปเสฟซ้ำ ส่วนในด้านจำนวนครั้งที่เคยเข้าบำบัดรูปแบบการบำบัดครั้งนี้ ผ่านมา รูปแบบการบำบัดในครั้งนี้ สถานที่เสฟเมทแอมเฟตามีน วิธีการได้มาของเมทแอมเฟตามีน จำนวนคนที่ใช้สารเสฟติดร่วมกัน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญต่อการกลับมาเสฟเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายใน 90 วันเมื่อเทียบกับกลุ่มกลับมาเสฟเมทแอมเฟตามีนซ้ำ หลังจาก 90 วัน

ด้านปัจจัยครอบครัวไม่พบความสัมพันธ์ต่อการกลับมาเสฟเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายใน 90 วัน

เมื่อเทียบกับ กลุ่มกลับมาเสฟเมทแอมเฟตามีนซ้ำหลังจาก 90 วัน ทั้งลักษณะผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยจำนวนผู้ที่อาศัยในครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว การมีคนในครอบครัวเป็นที่ปรึกษา และการมีคนในครอบครัวใช้สารเสฟติด ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาในผู้เข้ารับการรักษาแบบบังคับบำบัดของธนิตา หิรัญเทพ^๖ ที่มีความสัมพันธ์กับการที่มีบุคคล ช่วยเหลือในครอบครัวคอยให้ความช่วยเหลือ และแตกต่างกับการศึกษาในวัยรุ่นของนนทา ชัยพิชิตพันธ์^๗ ที่มีความสัมพันธ์กับการมีสมาชิกในบ้านเสฟยาบ้า อาจเนื่องมาจากการศึกษาในผู้ป่วยได้ผ่านการบำบัดรักษาจนผ่านเกณฑ์ ซึ่งได้ให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการบำบัดรักษาและมีการเตรียมความพร้อมครอบครัวก่อนการจำหน่าย

ด้านปัจจัยทางสังคมความสัมพันธ์ในชุมชนที่ไม่พึงพาอาศัยกันเป็นปัจจัยส่งเสริมการเสฟเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายใน 90 วัน (OR 3.173, 95% CI 1.374-7.326) ความรู้สึกต่อชุมชนที่มีต่อผู้ป่วยเป็นแบบไม่สนใจไม่ใส่ใจ และนิพนธราว่าร้าย ถูกเหยียดหยามเป็นปัจจัยส่งเสริมการเสฟเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายใน 90 วัน (OR 3.248, 95% CI 1.424-7.405) การสามารถหาซื้อสารเสฟติดได้ในชุมชนเป็นปัจจัยส่งเสริมการเสฟเมทแอมเฟตามีนซ้ำภายใน 90 วัน (OR 2.751, 95% CI 1.135-6.664) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสำเนา นิลบรรพ์^๘ และธนิตา หิรัญเทพ^๖ จากการศึกษาพบว่าแม้ผู้ป่วยจะเคยผ่านการบำบัดรักษามาแล้วแต่กลับไปอยู่ในชุมชนที่ไม่เอื้อต่อการฟื้นฟู ไม่มีใครในชุมชนให้โอกาสให้กำลังใจ

หรือเข้าถึงสารเสพติดได้ง่ายก็จะทำให้ผู้ป่วยกลับมาใช้ซ้ำ

ข้อจำกัดของการศึกษานี้คือขนาดตัวอย่างที่มีจำนวนน้อย และการคำนวณที่หาอุบัติการณ์ของการใช้เมทแอมเฟตามีนซ้ำในสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี จึงอาจทำให้การศึกษาความแตกต่างในปัจจุบันบางอย่างยังไม่พบนัยสำคัญทางสถิติจากการวิเคราะห์แบบพหุตัวแปร แต่การศึกษานี้ได้แสดงถึงความสอดคล้องและข้อแตกต่าง จากหลายงานวิจัยก่อนหน้านี้ ผลจากการศึกษานี้สามารถนำไปใช้สำหรับเป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อใช้ในการศึกษาต่อไป

สรุป

อุบัติการณ์ของการใช้เมทแอมเฟตามีนซ้ำภายใน 90 วันในผู้ป่วยที่เข้ารับการบำบัดระยะฟื้นฟูในสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนีเท่ากับ ร้อยละ 54 เมื่อเทียบกับกลุ่มใช้เมทแอมเฟตามีนซ้ำหลังจาก 90 วันพบว่าปัจจัยด้านบุคคลเป็นผู้ป่วย เพศชาย ช่วงอายุ 18-29 ปี ปัจจัยด้านสารเสพติดใช้ยาบ้าร่วมกับยาไอซ์ ถูกจำแนกเป็นผู้ติด ใช้สารเมทแอมเฟตามีนครั้งแรกอายุน้อยกว่า 18 ปี ปัจจัยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์ในชุมชนที่ไม่พึงพาช่วยเหลือกัน ความรู้สึกที่มีต่อชุมชนลักษณะไม่ยอมรับไม่เข้าใจ การสามารถหาเมทแอมเฟตามีนได้ภายในชุมชน เป็นปัจจัยส่งเสริมให้กลับมาใช้เมทแอมเฟตามีนซ้ำภายใน 90 วัน ส่วนสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือนโรคประจำตัว งานอดิเรก เวลานอนจำนวน ครั้งที่เคยเข้าบำบัด

รูปแบบการบำบัดครั้งที่ผ่านมา รูปแบบการบำบัดในครั้งนี้ สถานที่เสพยาเมทแอมเฟตามีน วิธีการได้มาของเมทแอมเฟตามีน จำนวนคนที่ใช้สารเสพติดร่วมกัน ลักษณะผู้ที่อาศัยอยู่ด้วย จำนวนผู้ที่อาศัยในครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว การมีคนในครอบครัวเป็นที่ปรึกษา และการมีคนในครอบครัวใช้สารเสพติดไม่พบความสัมพันธ์ชัดเจนในการศึกษานี้

ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลการวิจัยนี้พบว่าผู้ป่วยที่เคยผ่านการบำบัดรักษามาแล้ว นอกจากปัจจัยบุคคลจากผู้ป่วยเองแล้ว ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเป็นด้านปัจจัยทางสังคมความสัมพันธ์ในชุมชน รวมไปถึงยังมีการจำหน่ายยาเสพติดในชุมชน การบำบัดรักษาเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลมากขึ้นจึงควรให้ชุมชนของผู้ป่วยมีส่วนร่วมในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูเพื่อให้มีความยั่งยืนและเกิดการรักษายาวต่อเนื่อง โดยผ่านการประสานงานกับหน่วยงานทางสาธารณสุข และฝ่ายปกครอง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนางวาทาอากาศเอกชัยณรงค์ จีราทร และเรืออากาศเอกหญิง กฤตยา เรียงจันทร์ อาจารย์กองตรวจโรคผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดชผู้ควบคุมงานวิจัยและที่ปรึกษางานวิจัย

ขอขอบคุณผู้อำนวยการและบุคคลกรสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานบริหารการสาธารณสุขสำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข. รายงานผู้ป่วยยาเสพติด ระบบ ข้อมูล การบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของประเทศ (บสศ); 2560. [สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2563]. เข้าถึงจาก: <https://antidrugnew.moph.go.th>
2. ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงสาธารณสุข. สภาพปัญหาเสพติด และสถิติ เกี่ยวกับข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษา; 2560.
3. สำนักงานบริหารการสาธารณสุขสำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข. สถิติผู้ป่วยสารเสพติดที่เข้ารับการรักษาทัวประเทศประจำปี 2555-2557; 2559.
4. โรงพยาบาลธัญญารักษ์ กรมการแพทย์. สถิติผู้เข้ารับการบำบัดรักษา. รายงานประจำปี; 2561 [สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2563]. เข้าถึงจาก:http://www.pmnidat.go.th/thai/index.php?option=com_content&task=category§ionid=2&id=9&Itemid=53
5. กระทรวงสาธารณสุข. ยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และแนวทางการจัดเก็บข้อมูล กระทรวงสาธารณสุข ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. [สืบค้น 25 มีนาคม 2563]. เข้าถึงจาก http://region5.moph.go.th/docs/mophplan_2559_final.pdf
6. สำเนา นิลบรรพ์, บุญเรือง ศรีเหรียญ, อุษา คงทอง. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อ พฤติกรรม การเสพยาซ้ำของผู้เสพเมทแอมเฟตามีน. วารสาร บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ใน พระบรมราชูปถัมภ์ 2559;10(1): 193-207.
7. ธกานต์ ปัทมะศิริ. ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการติดยาเสพติดซ้ำของผู้รับการบำบัดยาเสพติดที่ โรงพยาบาล ธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ: 2542.
8. ธนิตา หิรัญเทพ, อุมพร อุดมทรัพย์ากุล, รณชัย คงสกนธ์. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการไม่เสพยาเสพติดซ้ำในผู้เข้ารับการบำบัดในระบบบังคับบำบัด. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 2556; 58(2): 157-164
9. นันทา ชัยพิชิตพันธ์. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การเสพยาซ้ำซ้ำของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาที่เข้ารับการ รักษาในโรงพยาบาลธัญญารักษ์. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาสุศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย; 2541. [สืบค้น 25 มีนาคม 2563]. เข้าถึงจาก: <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/12597>